

УНІВЕРСИТЕТ ТРАНСФОРМАЦІЇ
МАЙБУТНЬОГО

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «УНІВЕРСИТЕТ ТРАНСФОРМАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО»

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Спеціальна психологія»

КАФЕДРА Психології, педагогіки та філософії

<https://uft.in.ua/>

Телефон: +38 (073) 047-26-26

E-mail: info@uft.in.ua

Викладач – Чорней Марина Петрівна

Галузь знань	С Соціальні науки, журналістика та інформація					
Шифр та назва спеціальності	С4 «Психологія»					
Назва освітньо-професійної програми	«Психологія»					
Рівень вищої освіти	Другий (магістрський) рівень					
Статус навчальної дисципліни (обов'язкова/вибіркова)	Вибіркова					
Мова викладання	Українська					
Форма навчання	Семестр викладання	Обсяг навчальної дисципліни	Лекції (годин)	Практичні заняття (годин)	Самостійна робота (годин)	Підсумковий контроль
Денна	2	120	16	16	88	Залік
Заочна	2	120	6	6	108	Залік

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Анотація дисципліни	Курс «Спеціальна психологія» вивчає психологічні особливості дітей з порушенням розвитку та дорослих, дефект яких зумовлений органічним ураженням головного мозку, порушенням роботи аналізаторів. Знання зі спеціальної психології дозволять студентам-психологам добре орієнтуватися у питаннях визначення норми і патології психічного розвитку дитини, її ресурсів, у можливостях організації буденного життя, навчання і виховання дітей з порушенням розвитку.
Мета і завдання дисципліни	Мета навчальної дисципліни: сформувані уявлення та систематизувати знання зі спеціальної психології; ознайомити студентів із психофізичними особливостями різних категорій людей з порушенням розвитку; сприяти формуванню навичок практичної діяльності психолога з різними категоріями людей з особливостями психофізичного розвитку. <i>У результаті опанування курсу здобувачі освіти повинні знати:</i> <ol style="list-style-type: none">1. сутність спеціальної психології;2. закономірності психічного онтогенезу;3. порушення розвитку: особливості, механізми, різновиди; чинники дизонтогеній;4. закономірності психічного дизонтогенезу;5. психолого-педагогічні особливості психічного розвитку при різних порушеннях: інтелектуальних, сенсорних, мовленнєвих.
Навички Soft skills	<ol style="list-style-type: none">1. <i>Комунікативні навички</i> Вміння чітко та зрозуміло висловлювати свої думки усно і письмово. Активне слухання та врахування позицій співрозмовника. Використання невербальних засобів для ефективної комунікації.2. <i>Емоційна компетентність</i> Розпізнавання власних емоцій та емоцій інших людей. Управління емоційними реакціями у стресових чи конфліктних ситуаціях. Розвиток емпатії та співчуття в міжособистісній взаємодії.3. <i>Конфліктологічні навички</i> Конструктивне вирішення конфліктів та ведення переговорів. Використання асертивності для відстоювання власної позиції без агресії. Аналіз причин конфлікту та вибір ефективних стратегій взаємодії.4. <i>Навички публічного виступу</i> Формування переконливої аргументації та структури виступу. Застосування риторичних прийомів і невербальних сигналів для взаємодії з аудиторією. Подолання тривожності та самоперевірка перед

	<p>публічними виступами.</p> <p><i>5. Цифрова комунікативна культура</i></p> <p>Вміння вести етичну та безпечну комунікацію у соціальних мережах та онлайн-середовищі. Уміння критично оцінювати інформацію та уникати дезінформації. Повага до етичних норм і приватності інших учасників онлайн-спілкування.</p>
Методи навчання	<p><i>1. Лекційні та інтерактивні методи:</i> проблемно-орієнтовані лекції з використанням презентацій, відеоматеріалів, сучасних кейсів, міні-лекції з подальшим обговоренням у форматі «питання–відповідь».</p> <p><i>2. Дискусійні методи:</i> групові дискусії та дебати на теми новітніх психологічних підходів, метод «круглого столу» для аналізу сучасних проблем і рішень у сфері психологічної допомоги.</p> <p><i>3. Практично-орієнтовані методи:</i> розбір реальних та змодельованих кейсів (case-study), рольові ігри та моделювання професійних ситуацій (наприклад, «психолог – клієнт»), тренінги з розвитку комунікативних та емпатійних навичок.</p> <p><i>4. Самостійна та дослідницька робота:</i> підготовка індивідуальних есе та рефлексивних щоденників, виконання міні-досліджень, пошук та аналіз інноваційних методик у сучасній практиці, проєктна робота (створення авторських програм чи тренінгів з психологічної допомоги).</p> <p><i>5. Колективні методи навчання:</i> робота в малих групах для пошуку спільних рішень, фасилітовані групові заняття з обміном досвідом, колективний мозковий штурм.</p>
Матеріально-технічні ресурси	<p>Ноутбук.</p> <p>Мультимедійний проектор.</p> <p>Доступ до глобальної мережі Internet.</p> <p>Хмарні технології підтримки освітнього процесу:</p> <p>Google Classroom / Moodle (підтримка практичних занять)</p> <p>Google Meet / Zoom (онлайн-лекції, практичні заняття)</p>
ІНФОРМАЦІЯ ПРО КОНСУЛЬТАЦІЇ	
Відповідно до затвердженого графіка	
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	
Назви змістових модулів	Зміст модулів

МОДУЛЬ 1. Теоретичні основи спеціальної психології	Тема 1.1. Предмет і завдання спеціальної психології як науки. Історичні аспекти соціальної допомоги дітям з проблемами розвитку.
	Тема 1.2. Поняття і параметри дизонтогенезу. Основні види і форми психічного дизонтогенезу.
	Тема 1.3. Методи дослідження психологічних особливостей дитини з різними психофізичними порушеннями у спеціальній психології.
Змістовий модуль 2. Прикладні задачі спеціальної психології	Тема 2.1. Психологічна характеристика дітей із ЗПР та дітей із розумовою відсталістю (РВ). Диференціація ЗПР та розумової відсталості (РВ).
	Тема 2.2. Психологічні особливості дітей із порушенням мовленнєвого розвитку.
	Тема 2.3. Психічний розвиток дітей з порушеннями зору та слуху
	Тема 2.4. Психологічні особливості дитини з порушеннями опорно-рухового апарату
	Тема 2.5. Психологічні особливості осіб з РДУГ
	Тема 2.6. Психологічні особливості осіб з РАС

СПИСОК ОРІЄНТОВНИХ ТЕМ ДЛЯ ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Історичні аспекти соціальної допомоги дітям з порушенням розвитку. Суспільне ставлення до дітей з інвалідністю та його значення для становлення системи комплексної допомоги дітям.
2. Почуття осмислення існування. Біологічна та соціальна компенсація. Поняття, фази і рівні компенсаторних механізмів.
3. Класифікація і загальні та специфічні закономірності порушень розвитку.
4. Процедура збору психологічного анамнезу розвитку дитини
5. Особливості навчання і виховання дітей з інтелектуальними порушеннями.
6. Особливості навчання і виховання дітей з порушеннями мовлення.
7. Особливості навчання і виховання дітей з порушенням слуху.
8. Особливості навчання і виховання дітей з порушенням зору.
9. Особливості навчання і виховання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.
10. Особливості навчання і виховання дітей з РДУГ

11. Особливості навчання і виховання дітей з РАС

12. Аналіз корекційно-розвиткових програм для роботи з дітьми, що мають різні види порушення розвитку.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна

1. Гріньова О.М. Дитяча психодіагностика: навчально-методичний посібник / О.М. Гріньова, Л.А. Терещенко. – Вінниця: Нілан-ЛТД, 2015. – 227 с.
2. Кобильченко В.В. Спеціальна психологія на сучасному етапі: пошук власної наукової ідентичності / В.В. Кобильченко // Педагогіка і психологія. – 2016. – 2. – С.64-70.
3. Кобильченко В.В. Омельченко І.В. Спеціальна психологія / В.В. Кобильченко, І.В. Омельченко. – К.: Академія, 2020. – 224 с.
4. Навчально-методичний посібник «Організаційно-методичний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах ДНЗ». / Компанець Н.М., Луценко І.В., Коваль Л.В. – К.:
5. Видавнича група «Атопол», 2018. – С. 46-75.
6. Нагорна О. Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами: навчально-методичний посібник / О. Б. Нагорна. – Рівне, 2016. – 64-103
7. Пахомова Н.Г. Спеціальна психологія : навчальний посібник для студентів спеціальності / Н.Г. Пахомова, М.М. Кононова ; ПНПУ ім. В.Г. Короленка. – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2015. – 357 с.
8. Прохоренко, Л.І. Освіта осіб з особливими потребами: науково-психологічний супровід / Л.І. Прохоренко // Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України. – 2019. – (4), 25–34.
9. Спеціальна психологія. У питаннях і відповідях: навчальний посібник / укл. О. В. Чепка – Умань : ВПЦ «Візаві», 2016 – 104 с.
10. Ткач Х. Я. Обстеження мовленнєвого розвитку дітей з аутизмом і тяжкими порушеннями мовлення на основі поведінкового підходу : практичний посібник/ Х. Ткач. — Тернопіль : Мандрівець, 2020. — 136 с.
11. Чеботарьова О. В. Дитина із церебральним паралічем / О. В. Чеботарьова, Л. В. Коваль, Е. А. Данілавичюте. — Харків : Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. — 40 с. — (Інклюзивне навчання).
12. Сухіна І. В. Гіперактивна дитина / І. В. Сухіна. — Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. — 40 с. — (Інклюзивне навчання).

Додаткова

1. Борисенко О.М. Концепції і теорії причин виникнення розладу спектра аутизму / О.М. Борисенко, С.В. Музика // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна. - 2016. - Випуск 1. - С. 209-217.
2. Войтко В.В. Психолого-педагогічний супровід дітей з вадами зору:[методичний посібник] / В.В. Войтко. – Кропивницький: КЗ

«КОІШО імені Василя Сухомлинського», 2017. – 80 с.

3. Вертугіна В. М. Підготовка дітей із зоровим відхиленням до навчання у школі : співпраця педагогів і батьків / В. М. Вертугіна // Науковий огляд. – 2016. – №7 (7). – С. 1–16.
4. Дерень О., Прусська А., Рибак Ю. Діти із синдромом Дауна: факти, навчання, допомога. –Київ.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди». 2015 – 21с
5. Дічек, Н.П. Внесок українських психологів у розвиток диференціації навчання школярів (60-ті рр. ХХ ст.) / Н.П. Дічек // Пед. освіта: теорія і практика. –2015. – 18 (1), 407–419.
6. Ігнат'єва О. Особливості реалізації педагогіки партнерства в умовах інклюзивної освіти. Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації : матеріали міжнар. наук.-практ. інт.-конф. (м. Переяслав-Хмельницький, 25 червня 2019 р.). Переяслав-Хмельницький, 2019. Вип. 48. С. 68-70.
7. Зозуля І. Є., АВА- терапія як один з корекційних методів для роботи з дітьми з аутизмом / І.Є. Зозуля, М. М. Бухрякова // International Scientific and Practical Conference “WORLD SCIENCE”. – 2017. – № 10(26). – Vol.3. – С. 45-50.
8. Зубрицька А.А Внесок Льва Семеновича Вигоцького у процес корекції і розвитку дітей з інтелектуальною недостатністю / А.А.Зубрицька // ENVIRONMENT &HEALTH. – 2014. – №2. –С. 75-79.
9. Некраш Л. М. Особливості розвитку дітей із синдромом Дауна у ранньому віці. Теонія та методика навчання. – 2019. Вип. 18. – Т.3. – С. 115-118.
10. Скрипник Т. Ресурси середовища для дітей з аутизмом / Т.Скрипник // Психолог. – 2018. – № 3-4. – С. 84-91.
11. Трикоз С. В. Т 67 Дитина з порушеннями інтелектуального розвитку / С. В. Трикоз, Г. О. Блеч. — Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. — 40 с. — (Інклюзивне навчання).
12. Чеботарьова О. В. Ч 34 Дитина із синдромом Дауна / О. В. Чеботарьова, І. В. Гладченко, А. Василенко-ван де Рей, Н. І. Ліщук. — Харків : Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. — 48 с. — (Інклюзивне навчання).

Інформаційні ресурси

1. Вакуленко Ю. В. Переваги та труднощі ранньої діагностики розладів аутичного спектру [Електронний ресурс] / Ю. В. Вакуленко // Міжнар. наук. журн. «Інтернаука». – 2017. – № 13. – С. 65-66. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2017_13_13
2. Вишньовський В. Формування комунікативних навичок у дітей з розладами аутичного спектру [Електронний ресурс] / Василь Вишньовський, Марія Козак // Соціально економічні проблеми і держава. — 2021. — Вип. 2 (25). — С. 202-209. — Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21vvvras.pdf>
3. Гошовська Д.Т. СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ та методика педагогічно-корекційного тренінгу: [навчально-методичний посібник] / Д.Т.Гошовська. - Луцьк, 2011. - 265с. Режим доступу: <http://nadoest.com/specialena-psihologiya>
4. Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку /навчально-методичний

посібник / Чеботарьова О. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Бобренко І. В., Мякушко О. І., Сухіна І. В., Трикоз С. В. За наук. ред. О.В. Чеботарьової, О.І. Мякушко. – К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. – 558 с. – Режим доступу:

<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/725704/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9A%D0%A0%D0%A2-2020.pdf>

5. Перших 100 днів для родин, які отримали діагноз аутизм URL: <https://autism.ua/images/pdf/100-days.pdf>
6. Психолого-педагогічний супровід навчання дітей з інтелектуальними порушеннями/навчально-методичний посібник / авт.: О. В. Чеботарьова, Г. О. Блеч, І. В. Гладченко, С. В. Трикоз, І.В. Сухіна, Н. А. Ярмола.: За наук. ред. О.В. Чеботарьової – К., ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2018. – 123 с. – Режим доступу: [Посібник ППС навчання 2018.pdf](#)
7. Скрипник Т.В.
8. Феноменологія аутизму: Монографія. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/32308393.pdf>
9. Тороп К. С. Освітньо-інтеграційні можливості розумово відсталих учнів: проблеми та перспективи / К. С. Тороп, К. В. Рейда // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. - 2016. - Вип. 32(2). - С.175-181. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2016_32%282%29__33
10. Чаренцева О. О., Пономарьова Т. В. Особливості становлення мовленнєвої сфери у дітей з розладами аутичного спектру. URL: <https://naurok.com.ua/osoblivostistanovlennya-movlennevo-sferi-u-ditey-z-rozladami-autichnogo-spektru-63553.htm>

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
80 – 89	B	добре
65 – 79	C	
55 – 64	D	задовільно
50 – 54	E	
35 – 49	FX	
1 – 34	F	незадовільно з можливістю повторного складання
		незадовільно з можливістю повторного вивчення дисципліни

Денна форма

Поточне оцінювання Мін. – 30 б.	Кількість	Бал (за	Всього о	Підсумковий контроль Мін. – 20 б.
------------------------------------	-----------	------------	-------------	--------------------------------------

Макс. – 50 б.		одиницю)	балів	Макс. – 50 б.	
Робота на практичних заняттях	8	3	24	Залік	1-50
Презентація результатів виконаних індивідуальних завдань	2	7	14		
Виконання проміжних модульних контролів	2	6	12		
Всього			50		50
			100		

Заочна форма

Поточне оцінювання Мін. – 30 б. Макс. – 50 б.	Кількість	Бал (за одиницю)	Всього балів	Підсумковий контроль Мін. – 20 б. Макс. – 50 б.	
Робота на практичних заняттях	3	3	10	Залік	1-50
Презентація результатів виконаних індивідуальних завдань	4	7	28		
Виконання проміжних модульних контролів	2	6	12		
Всього			50		50
			100		